

Weldaad in de koloniën

De goedertieren generaal Johannes van den Bosch wilde armoedige gezinnen na de Franse overheersing te hulp schieten. Met de door hem in 1818 opgerichte Maatschappij van Weldadigheid kocht hij woeste gronden in Drenthe en elders die door de arme gezinnen, bedelaars en zwervers zouden kunnen worden ontgonnen, met het vooruitzicht op een beter bestaan dan dat van de krotten in de steden. Zeven Koloniën der Weldadigheid werden vanuit Huis Westerbeek op het landgoed Westerbeeksloot bestierd, van de proefkolonie Frederiksoord tot de strafkolonie Veenhuizen. Tegenwoordig bestempeld tot UNESCO-Werelderfgoed, behoren ze tot belangrijke elementen in de ontwikkeling van cultuurgrond in ons land.

In de oude maalterij is nu een bierbrouwerij gevestigd, met de naam Maallust. Erachter, in de voormalige zuivelfabriek, zit een kaasmakerij (inderdaad: Kaaslust). En op hetzelfde pleintje – als je dat zo kunt noemen – is in de oude molen een luxe friettent ingericht, met de naam Piepers en Paupers. Een van de leukste culinaire plekjes, op een van de minst leuke plekjes uit de negentiende eeuw.

Achter opbeurende gevelnamen in het Drentse Veenhuizen (Vroom en Vroed, Zorg en Vlijt, Helpt Elkander, Toewijding) gaat een donkere geschiedenis schuil. Dat de tegenwoordige brouwerij is opgericht door het collectief De Zwarte Jongens geeft al iets weg, de naam van de friettent verwijst naar het boek en de succesvolle locatievoorstelling *Het Pauperparadijs*.

Veenhuizen, sinds 2021 op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO, is namelijk één van de zeven Koloniën van Weldadigheid en de grootste strafkolonie. Vanaf 1823 werden hier arme gezinnen, wezen, bedelaars en landlopers in drie gestichten ondergebracht, in slaapzalen van tachtig mensen, onder 24-uurs bewaking. De bewoners waren afkomstig uit alle grotere plaatsen van het land, waar de Maatschappij van Weldadigheid haar vestigingen had. Meestal werden ze hier geplaatst voor kleine vergrijpen als diefstal of landloperij. Daarin onderscheidde Veenhuizen zich van de andere Weldadigheidskolonies, waar het leven voor de arme kolonisten een stuk aangenamer en vrijer was.

De landbouwkoloniën zouden in de loop van de twintigste eeuw hun functie verliezen. In 1953 werd de laatste pauper naar Veenhuizen gestuurd, de gestichten waren toen al langere tijd in gebruik als gevangenissen. Beruchte criminelen als Willem Holleeder, Heineken-ontvoerder Ferdi E. en meesterkraker Aage M. hebben hier zelfs nog ‘gezeten’.

Veenhuizen was dus het dorp van paupers en dieven, die hier op het land en in de vervening moesten werken. Ze zullen piepers hebben gegeten, hier geteeld en in de negentiende eeuw het voedsel van de armen. Piepers worden er nog steeds – of weer – geteeld op de oude akkers bij de Saksische boerderij op de hoek van de Hospitaallaan en Eikenlaan. Het aardappelveldje ligt aan een doodlopend weggetje. Aan het einde staat een metershoog hek, met camera's en grote lantaarnpalen. Het is de achteringang van de Penitentiaire Inrichting Veenhuizen. De gevangenis. Door dit hek kwamen vroeger gedetineerden naar de velden, om landarbeid te verrichten. Van andere detentiecentra in de kolonie Veenhuizen werden dagelijks arbeiders met busjes aangevoerd.

Veenhuizen was het dorp van paupers en dieven, die hier op het land en in de vervening moesten werken.

